

سوال

سرنوشت کافرانی که دین اسلام به آنان نرسیده، چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

عدل الله متعال اقتضا می‌کند که هیچ قومی را عذاب ندهد مگر پس از ابلاغ دین و قیام حجت، و پروردگار به هیچکس ستم روا نمی‌دارد. الله عزوجل می‌فرماید: **وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا** [اسراء/ ۱۵] (و ما تا پیامبری مبعوث نکنیم به عذاب نمی‌پردازیم).

ابن کثیر رحمه الله در تفسیر این آیه می‌گوید: «این سخن خداوند متعال خبری است از عدل وی و اینکه او کسی را عذاب نمی‌دهد مگر پس از اقامه‌ی حجت بر وی با فرستادن پیامبری به سوی او، مانند این سخن الله متعال که می‌فرماید: **كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ** (۸) **قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ** [ملک/ ۸-۹] (هر بار که گروهی در آن افکنده شوند، نگهبانان آن از ایشان پرسند: مگر شما را هشدار دهنده‌ای نیامد؟ (۸) گویند: چرا، هشدار دهنده‌ای به سوی ما آمد و [لی] تکذیب کردیم و گفتیم الله چیزی نازل نکرده است؛ شما جز در گمراهی بزرگ نیستید) و همینطور این سخن او که می‌فرماید: **وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاؤُوهَا فَتَحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ** [زمر/ ۷۱] (و کسانی که کافر شده‌اند، گروه گروه به سوی جهنم رانده شوند، تا چون بدان رسند درهای آن [به رویشان] گشوده گردد و نگهبانانش به آنان گویند: مگر فرستادگانی از خودتان بر شما نیامدند که آیات پروردگارتان را بر شما بخوانند و به دیدار چنین روزی شما را هشدار دهند؟ گویند چرا، ولی فرمان عذاب بر کافران واجب آمد)...».

بنابراین کسی که درباره‌ی اسلام و پیامبر ﷺ هیچ چیز نشنیده و دعوت به شکل صحیح به او نرسیده است، خداوند او را پس از مرگش برای کفرش عذاب نمی‌دهد. اما اگر پرسیده شود که فرجام او چیست، می‌گوییم: خداوند چنین کسی را در روز قیامت مورد آزمایش قرار می‌دهد؛ اگر اطاعت کرد وارد بهشت می‌شود و اگر سرپیچی نمود وارد آتش می‌شود، و دلیل آن حدیث اسود بن سریع از رسول الله ﷺ است که فرمود: **چهار کس در روز قیامت [برای اینکه از حق پیروی نکرده‌اند] دلیل می‌آورند: مردی ناشنوا و مردی احمق [که عقل سالم نداشته] و مردی که بسیار پیر بوده (و از شدت پیری حق را**

ندانسته) و مردی که در دوران فترت (نبودن پیامبر و نرسیدن پیام حق) مرده است. ناشنوا می‌گوید: پروردگارا اسلام آمد و من چیزی نشنیدم، و احمق می‌گوید: اسلام آمد در حالی که کودکان مرا با پشکل می‌زدند! و پیر فرتوت می‌گوید: پروردگارا اسلام آمد در حالی که [از شدت پیری] چیزی نمی‌دانستم، و آنکه در دوران فَتْرَتِ درگذشته می‌گوید: پروردگارا هیچ فرستاده‌ای از سوی تو به نزد من نیامد. پس از آنان عهد گرفته می‌شود که حتما دستور پروردگار را اطاعت کنند [و می‌پذیرند] پس فرستاده‌ای نزد آنان می‌رود و می‌گوید: وارد آتش شوید سپس رسول الله ﷺ فرمود: قسم به آنکه جان محمد به دست اوست، اگر واردش شوند بر آنها خنک و امن خواهد شد.

و در روایت دیگری آمده است: پس هر که وارد آن آتش شود برایش خنک و امن می‌شود و هر کس واردش نشود به سوی آن [یعنی آتش جهنم] کشیده می‌شود». این حدیث را امام احمد و ابن حبان روایت کرده‌اند و علامه آل‌بانی در صحیح الجامع (۸۸۱) آن را صحیح دانسته است.

بنابراین هر کس که دعوت اسلام به روشی صحیح به او برسد، حجت بر وی تمام شده، اما کسی که بمیرد و دعوت به او نرسد یا به طور غیر صحیح [و تخریب شده] به او رسد امرش با الله است و او به بندگانش داناتر است و در حق کسی ستم نمی‌کند.